

je prediš ob nedeljah in praznikih. Bož se vicala Roza, sem ji pravil večkrat, ker ne spoštuješ praznika, a vsi opo mini so bili zamaši Roza je smatrala prejo za lahko delo in ga opravljala tudi ob Gospodovih dneh.

Lani je umrlo babje, njen kolovrat smo spravili gor na podstrešje v kot med žitne skrinje. Kmalu po Rozini smrti me je opozorila moja stara, ki ima bolj tanko spanje, da v noči cvili in klopoče večkrat tako med 11. in 12. uro po podstrešju, kakor bi gonile nevidne moči nemazan kolovrat.

Niti verjel nisem skraja tem Micinim kvantam, a me je vzbudila v noči, slišal sem sam večkrat cvil in ropot kolovrata...

Možje, sanjalo se mi je — ne, videl sem celo v noči pred seboj Rozo, ko je stopila pred mojo posteljo in mi pokazala desno roko, na kateri sta bila obžgana palec in kazalec. Rozina prikazen mi je rekla:

»Tona, tolikokrat si me svaril, naj ne predem ob nedeljah in praznikih, a te nisem ubogala. Žugal si mi, da se bom še vicala radi neupoštevavanja Gospodovega dne; glej moja dva prsta, s katerima sem vlekla predivo s kodleje — oba sta obžgana!« Po tem razodetju je zginila prikazen...

»Lagal je Golečev kaplan«, se je oglasil Antonič, »ko nas je farbal s strahovi na Remšniku in s strašilom v Gratweinu, a trikrat bolj babjeverno si se izmislil ti, Tona!«

Stric je vstrajal pri resničnosti svoje povesti, Antonič nas je zmerjal vse s starimi babami, končal je prepis stari Martjak s predlogom:

»Teta Mica ti je že povedala, da si zgubil vero v verne duše na vojski. Če si res tak Tomaž in junak, pa pojdi nocoj po 11. uri na podstrešje in poženi z nogo Rozin kolovrat tako, da bomo slišali njegovo vrtenje tudi mi sem dol v sobo. Ako se upaš, bom dal po pozni maši na Stefanovo za pet litrov kuhanega.«

Martjak je razsodil pametno, tega mnenja smo bili vsi. Antonič je še pljunil zaničljivo in nas zagotovil med zastavo lastne duše, da bo sukal ta strašilni kolovrat celo uro, da bo res tudi zaslužil pet litrov kuhanega.

Razmotrivanja o strahovih in drugem svetu so bila s to stavko končana. Možakarji so prijeli za karte ter začeli igrati.

Teta je še vedno molila glasno v štibcu za verne duše; mi smo durakali.

Ob 11. uri je spomnil Martjak Antoniča na podstrešje, kolovrat in 5 litrov kuhanega. Moram že povedati, da je pobledel naš junak pri tem opominu. Kmalu je zbral prisotnost duha, se odkašljel v zadregi, vstal in dregnil strica, češ:

»Daj mi luč, da bom našel kolovrat.«

Stric mu je prižgal kuhinjsko leščerbo; Antonič se je smotal pri durih v vežo, čuli smo prve korake po stopnicah na podstrešje... Možje so odložili karte, obrzi so se jim zresnili, pridržali so sapa, uprli poglede proti durim, nastala je v izbi grobna tišina...

Antonič je bil že na dlah. Nekaj je še ropotaje razmetel in slišali smo:

»Aha, tu-le si!«

Nekaj je zacvinknilo, se zavrtelo... Vsi smo slišali, da se suče med cvilenjem stari — Rozin kolovrat...

Pogledali smo molče Martjaka, ki je že segal v žep, kakor bi hotel odšteti kar nocoj denar za 5 litrov kuhanega.

Po podstrešju se je razlegel lahen ropot kolovrata.

Antonič je še zaklical z dil:

»Ste čuli«, odstavil nogo s kolovrata, slišali smo še bemo počasni — cvik — cvik — a tudi ta je potihnil, — kolovrat se je ustavil —

Za par trenutkov popolna tišina —

Nato pa — črep — pok —

Spogledali smo se in vedeli: Antoniču je padla z rok leščerba in se razbila —

Slišati je bilo še par korakov — glasen tresk — — — — —

— in Antoničev presunljivi:

»Jezus, Marija!«

Kot bi pognal bombo med dede, vstali so na mah prebledeli obrazov — — —

Stric je hušnil prvi v štibc k moleči teti; drugi pa pri vratih ven na prosto. V izbo je odmevalo hitro škripanje snega; možje so jo kurili vsak proti svoemu domu.

Ostal sem sam kot pribit v izbi. S podstrešja je stopal naglih korakov med kletvicami Antonič in jo ubral skozi že odprta vežna vrata.

Stric in teta sta oba molila na glas s tresočimi glasovi. Zmuznil sem se še jaz v sosedno sobo in se zmotal v postelji. Spal nisem, ker so mi odganjala spanec ugibanja o Antoničevem: Jezus, Marija in Rozinem kolovratu.

Ko se je zdanilo, sem vstal. Stric in teta sta še spala, izmučena po prestopnem strahu. Podel sem se z vžigalicami na dle. Vse stopnice so bile okrvavljene, sled krvi je vodila v kot do velike, težke javrove skrinje. Skrinja je bila tudi oštrafotana s krvjo, v kotu za skrinjo je počival mirno stari — Rozin kolovrat.

S težavo sem dvignil težki pokrov in pogledal po vrhu skrinje, ki je bila polna pšenice. Prav zgoraj na pšenici so bili v steti krvi konci treh Antoničevih prstov — — — — —

Zadeva s strašilnim kolovratom mi je postala jasna na mah.

Pri stričevih so se držali one stare vere, da se morajo odpreti na sveto noč žitne skrinje, ker jih blagoslovlja ravno to noč nevidna — nebeška moč. Teta je naročila, da je hlapec odprl težke žitne skrinje in podprl pokrove s deščicami tako, da je bila skrinja odprta za nočni blagoslov na pol. Antoniču je zdrknula iz rok leščerba, v temi je tipal okrog, zadel z desnico ob ono deščico, ki je držala pokrov najtežje skrinje, pozabil je izmakniti pravočasno prste in ostali so v skrinji okrvavljeni ter ločeni na vedno od žive roke...

Po tej ugotovitvi sem šel maševat in se vrnil k stričevim enkrat popoldne.

Stric in teta sta še bila vsa bleda od strahu. Pravila sta mi, da govori že vse po fari, da so raznesli strahovi nevernega Antoniča na drobno kot solčni prah. Krik: Jezus, Marija! — je bil njegov zadnji glas na zemlji.

Razložil sem celo strahilo obema, a ga ni verjel nobeden!

— — —

Enkrat na spomlad leta 1919 sem videl Jakopičevega Antoniča, ko je pasel krave na travniku in porinil hitro desnico v žep, ko je zagledal mene. Grdo je gledal, ker sem se mu smejal in ga vprašal, če verjame v strahove. Pijunil je, ker je čikal in mi dal ta-le odgovor:

»Vi veste, kako je bilo. Ljudje naj govorijo o prokletem kolovratu, kar hočejo. Jaz od zadnje svete noči tudi pravim: Nekaj je in iz mrtvih se ne sme briti norcev.«

Na vprašanje o stavi za 5 litrov kuhanega mi ni odgovoril, ampak mi pomolil pod nos desnico, na kateri manjkajo zgornji deli treh prstov od palca naprej.

Stric in teta pripovedujeta še danes grozno storijo o Rozinem kolovratu, ki je odgriznil na sveto noč l. 1918 nevernemu Antoniču tri prste na desnici. Po stričevem in tetinem zatrdilu kolovrat ne cvili in se ne vrti več v noči med 11. in 12. uro. Stricu se tudi ne sanja več o Rozinih obžganih prstih, njena duša je našla mir, ker se še danes pokori za njo na tem svetu neverni korporal — Jakopičev Antonič, ki bo nesel na drugi svet na sv. noč odtrgane in prikrajšane prste! — — —

Matko Krevh.

Dobri ljudje.

Ljudje so se v nedeljo po večernicah naglo razšli, kakaj bilo je mrzlo v cerkvi in bila je sveta bilja.

V zadnji klopi poleg misijonskega križa je še kot zadnja klečala sključena ter zavita v velik črn robec vdova Pavlinka. Zdaj pa zdaj je privzdignila glavo ter si obrisala solze, kajti spominjala se je rajnega moža, ki je še pred letom dni živel. Kdo bi si mislil, da je bil lanski Božič njegov zadnji! Tako naglo ga je vzela smrt, da se niti ona niti otroci niso takoj zavedli prebriske resnice: moža, očeta ni več. — Letos pa je sama s svojimi nedoraslimi otroci. O, bilo je hudo v preteklem letu, tako hudo, da si je čisto zaželela smrti; edino pogled na otroke jo je bodril in krepil v težkem vdovskem življenju.

Ko so ljudje ob nedeljah že davno zapustili cerkev, molila je še Pavlinka ter prosila Boga, da ji pomaga pri vzgoji otrok in pri težavnem gospodarstvu. In Bog ni preslišal njenih prošanj, ker je videl njeno bridkost, njeno vernost in njeno veliko ljubezen do otrok.

Mrak se je že delal v cerkvi, ko se je dvignila Pavlinka k odhodu. Prej pa je še hotela pogledati v stranjsko kapelico, kjer so pripravljali lepe jaslice z močnim, bogato okrašenim drevsom. V kapelici sprva ni zapazila nikogar; ko pa se je nekoliko ozrla po okoličnici jaslic, je opazila v klopi bledega dečka, ki je strmel v napol dovršene jaslice.

Kaj neki dela ta deček ob tej uri v cerkvi, je pomislila ter se mu približala.

»Ali ti tudi pomagaš postavljati jaslice?« ga je nagovorila. Deček jo je pogledal z velikimi očmi ter odvrnil komaj slišno: »Rad bi, pa mi ne pustijo.«

»Zakaj potem zmrzuješ tukaj? Domov pojdi!« In zopet jo je pogledal z velikimi očmi; tokrat so bile zalite s solzami.

»Nimam doma.«

»Nimam doma? Ali je mogoče?«

»Nimam ga, ker so me nagnali.«

»Kdo te je nagnal?«

»Parkličevi.«

Parkličevi? Neverjetno! Radovedna sem zakaj. Toda ne spodobi se govoriti na tem svetem kraju. Pojdi z menoj! — Deček ji je pogledal v oči. In zdelo se mu je, da je tako dobre oči nekoč že videl. Sledil ji je brez obotavljanja. Prišla sta v zimski polmrak. Pavlinka se je tesneje zavila v črni robec, deček pa je pritisnil culo na obraz, kakor bi se hotel v njej ogreti.

»Ali te zebe«, ga je vprašala Pavlinka.

»Slabo sem oblečen in čevlji imam razstrgane.«

»Bržčas si ušel Parkličevim, ker si tako borno oblečen.«

»O ne, nagnali so me. Mojo boljše obleko so skrili, da bi je ne vzel seboj. Čakal sem v hlevu, da si premislijo, pa se niso. Odšel sem. Kam naj grem v nedeljo? Že od desete maše sem se mudil v cerkvi.«

»Imena mi še nisi povedal, kako se pišeš.«

»Fortunat Kos. Kličejo me pa za Fortej.«

»Zakaj ne greš k sorodnikom?«

»K sorodnikom? O ti so daleč tam gori, kjer so planine in smrekovi gozdovi. Dva dni bi potreboval peš k njim, za vlak nimam denarja, ker mi ga Parkličevi niso dali. Gospodinja je rekla, da bo z zasluženim denarjem poplačana komaj škoda, ki sem jo napravil.«

»Kakšna škoda?«

»Po nesreči sem zlomil vile in strl pri hlevskem oknu šipo.«

»Če v resnici nisi napravil večje škode, so te grdo prikrajšali.«

»Jaz niti nočem tistega denarja; bom si že drugega prislужil.«

»Ali rad delaš?«

»Rad delam, če le ni delo pretežko. Lenuh jaz nočem biti. Tudi v šolo bi rad šel. Parkličevi so me redko-kdaj pustili v šolo, zato sem skrivaj čital knjige. Če so me zalezli, so mi odvzeli knjige ter me natepli.«

»Uboji Fortej!« Pavlinki se je deček zasmilil. Že je vrel v njenem srcu za Fortejja ugoden sklep.

Korakala sta mimo velike, z rdečo opeko pokrite hiše. Fortej se je skril za Pavlinko, ki se je začudila njegovemu strahu.

»Čemu se skrivaš?«

»Parkličeva hiša je in bojim se, da bi me opazili.«

»Ničesar ti ne morejo, ker so te nagnali.«

»O, vi ne poznate gospodinje. Huda je ko čarovnica in preklinja, da je strah. Kadar jo je pograbila jeza, sem bil navadno tepen, kregan pa zmiraj.«

»Parklička da je taka, tega nisem vedela, ko pa se drži v cerkvi tako sveto in pobožno.«

»Od jeze, ker sem ubogal gospodarja, ne pa nje, mi ni hotela dati koruznih žgancev za zajterk; psu jih je dala.«

»Če je vse res, kar si mi pripovedoval, potem si bi revež.«

»Hvala Bogu, da so me nagnali! Drugod mi bo bolje.«

»Kje drugod?«

»Pri vas. Vi ste tako dobri in prijazni, saj me ne boste nagnali?«

»Imam sama otroke. Kaj bom s teboj?« Pa se je koj pokesala svojih besed, ko je pogledala dečku v oči, ki so se zalile s solzami. »Eh, kar z menoj pojdi! Bomo že videli kako in kaj.« Nehote ga je pobožala po bledelem obrazu. — Tako sta korakala pogovarjajoč se, skozi zimsko pokrajino tja gori do Pavlinovega doma. Fortej je na tistem ugibal, kakšen bi utegnil biti ta dom. Pavlinkina zunanost je bila priprosta, toda nikakor ne ubožna.

»Sam Bog ve, kaj je s to dobro ženkico«, mislil si je Fortej, ker je pač nezavedno slutil, da je korakal poleg matere, ki je bila v svoji ljubezni ravno tako velika ko njegova.

Že se je ovijal mrak gozdov in osončnih travnikov, ko sta korakala proti Pavlinovemu domu. Fortej je gledal radovedno na vse strani, ker mu je bilo vse tuje: le na gričku, zarašenem z visokimi topoli, je zapazil movito hišo z obširnimi gospodarskim poslopjem. Kakor da mu je sapa zastala, je vprašal Pavlinko: »Ali je tam vaš dom?«

»Naša koča je«, dejala je smehljaje Pavlinka.

»O, to ni koča! To je grajščina«, vzkliknil je Fortej.

»Naš dom je in bo tudi tvoj, če boš priden.« Prijel je Pavlinko za roko s tako silo, da je osupnila.

»Tam je vaš dom? — In vi ste tako prijazni z menoj ubogim dečkom? Ne, jaz grem rajši drugam.« In bi bil nemara šel, če bi ga ne bila pridržala Pavlinka.

»Revček«, mu je rekla mehko, kam hočeš nocoj? Z menoj pojdeš, da ne zmrzneš v tej zimi. Drugod te morda ne bi sprejeli, ker si tako slabo oblečen, domov pa imaš predaleč. Ali imaš še starše?«

Fortej je odkimal.

»Ali sta ti oba umrla?«

»Mama so mi umrli pred tremi leti —«

»In oče?« Fortej se je ozrl v stran ter trdo odgovoril:

»Se živijo, a jaz jih ne maram.«

»Zakaj ne?«

»Ker so pozabili na mojo mamo ter se vdruglo oženili.«

»Kaj je to hudega, saj imaš sedaj mačho.« Pavlinka je hotela dečka nekoliko podražiti, a on ji je odgovoril odločno:

»Seveda jo imam, pa kakšno! Sram me je take mačhe.«

»Ali si zaradi mačhe odšel od doma?«

»Lahko bi bil ostal pri stricu, ki me ima rad. Ker pa bi se rad kaj naučil, sem rajši šel po svetu. Za službo pri Parkliču je zvedel stric v časniku. Čeravno mi je bilo pri Parkličevih hudo, me je bilo vendar preveč sram očetove ženitve, da bi šel domov; saj je tudi stric hud na očeta.«

»Mamo si gotovo rad imel.« Fortej se je ozrl v Pavlinko. Njegov pogled je povedal dovolj jasno, kako otroško udano je ljubil Fortej svojo mamo. In to je potrdilo Pavlinko še bolj v sklepu, da obdrži zapuščeno dečka.

Približala sta se domu. V družinski hiši je bilo temno, ker se je vsa družina zbrala v kuhinji ob toplim ognjišču, pričakujoč matere. Ko sta stopila v kuhinjo, ju je sprejelo najprej vprašanje otrok, zakaj se je mama tako dolgo zamudila; ko pa so zagledali Fortejja, so za nekaj hipov obmolnili v radovednosti, kdo je ta blede deček in kaj hoče pri njih.

»Vsedi se Fortej«, ukazala mu je Pavlinka. Vi drugi pa ga ne glejte, kakor bi še nikoli ne videli tujega človeka! — In v resnici ga je za silo poznal le Albinček, ki ga je videl tupatam v šoli; drugi so ga ogledovali radovedno. Pavle, najstarejši, je gledal Fortejja po strani, kakor se spodobi za najstarejšega pri hiši. Živo se je zanimala zanj Polonica, ki je bila dobrega srca ter se ji je vsak revež smilil. Albinček se je začel koj pogovarjati s Fortejem, le Milica ga je opazovala s svojimi temnimi očmi od daleč. Fortej se je njenega pogleda skoro ustrašil, vendar se je potolažil s pogovorom: kdor hudo gleda, dobro misli. Pavlinka mu je postregla s pogačo rekoč: »Na pogače za južino! Na večerjo počakaj! Z Albinčkom se lahko pogovarjata, vi trije pa pojdite v sobo. Rada bi z vami nekaj govorila.« In odšli so vsi štirje na posvetovanje, od katerega je bila odvisna usoda Fortejeva.

»Otroci«, izpregovorila je Pavlinka, ko so bili sami v sobi, »tega dečka sem našla v cerkvi vsega premraženega. Zasmilil se mi je, zato sem mu rekla, naj gre z menoj. Parkličevi, pri katerih je služil, so ga nagnali brez denarja, brez tople obleke, brez celega obuvala — danes, v tej zimi, ko je sveta bilja in bo nocoj svetli večer.«

»Grdo be neusmiljenel« vskliknila je Polonica ogorčeno. »Bog jim odpusti greh, ne sodimol — Veste kaj otroci?« Njen glas je postal žalosten. »Ob lanskem Božiču so se živeli naš ata. Letos smo sami. Gotovo jih bo veselilo v nebesih, če se za obletnico zadnjega skupnega Božiča usmilimo revnega dečka ter ga vzamemo za svojega. Prepričana sem, da je Fortej priden, samo nekoliko zanemarljen dečko. Kaj porečete k mojemu predlogu?«

Pavlek je pokimal resno, kakor se spodobi za bodočega gospodarja.

»Pa naj ostane, če bo priden!«

»Grdo in neodpušljivo bi bilo od nas, če bi ga naglani kakor tisti prevzetni Parkličevi«, dokazovala je Polonica.

»In ti, Milica«, vprašala je Pavlinka hčerko. Mitica se ji je približala, poljubila jo na lice ter rekla komaj slišno:

»Zaradi spomina na očeta — ga vzamemo za svojega.« Ganjena do solz je povzela Pavlinka:

»Storili bomo dobro delo in božje Dete nas bo blagoslovilo. Sedaj pa pojdimo povedat Forteju, da je naš.« — Albinček in Fortej sta med tem postala ne le dobra znanca, temveč celo prijatelja. Povedala sta si mazne skrivnosti; Albinček mu je celo razkazal nekaj dragocenosti, kakor žogo, nož in še marsikaj lepega. Ko se je vrnila Pavlinka z otroci, je poklicala Forteja pred se.

»Upam, da ni laži v tvojih očeh in v tvojih ustih, zato ti verjamem, kar si mi danes povedal. Vse to je mene in moje otroke napotilo, da te vzamemo nocoj za svojega — seveda — če boš priden.« — Fortej se ni koj mavedal pomena Pavlinkinih besedi; a ko je videl v očeh vseh, tudi v onih temnih, usmiljenje in ljubezen, je prijel Pavlinko za roko, jo poljubil ter rekel ihté: »O kaj bom priden, samo če smem ostati pri vas!«

Albinček je poskočil, prijel Forteja za roko ter zaklical: »Živijo Fortej, naš sil!«

Kakor bi plaval duh rajnega Pavlina nad vsemi ter jih blagoslovaljal: vsi so čutili tiho srečo in blaženost v svojih dušah. Najsrečnejši med njimi je bil Fortej in z njim se je veselila v nebesih njegova mamica, ker je našel njen otrok drugo mamo — pri dobrih ljudeh.

O, bil je tisti sveti večer res poln božjega blagoslova za vse, najbolj pa za Forteja, za katerega se je pričelo novo življenje. Ni bil zapostavljen ali zaničevan kakor pri Parkličevih. Vsi so ga radi meli, ker si je prizadeval biti priden, in niso delali razlike med seboj in med Fortejem. Se več. Ko sta Fortej in Albinček dopolnila dvajseto leto, postali so ju v šole. Tudi pri šolanju ni čutil Fortej nikoli razlike.

Dosegel je svoj smoter. Dosegel ga je po dobroti Pavlinovih ljudi, predvsem tiste skrivnostne, pa kakor volnčni žarek dobre Milice.

Fortej se obiskuje Pavlinov dom. Pa četudi so ti obiski radi službe redki, Pavlinovih ljudi se spominja zvesto in z veliko hvaležnostjo, zlasti na sveti večer, ko se sklanja nad živim božjim Detetom s prisrčno prošnjo: »Božje Dete — blagoslovi Pavlinove — moje dobrotnike!«

Manuš Golc.

Usodepolna zaroka.

Pod rajno Avstrijo smo bili kaplani v Dravski dolini vsega pomilovanja ter sočutja vredne pare. Na Remšniku na primer sem dobival mesečnih 50 kron. Od tega zaslužka sem plačal za hrano 30 kron, za postrežbo 10 kron, ostalo je torej meni za razne izdatke, obleko ter obuvale 10 kron. Bil sem prisiljen, se ozreti na kakim postranskim zaslužkom, ker sicer bi bil moral krasti ali beračiti, a obeh teh dveh obrti niti ne bi bil mogel izveščati na Remšniku, ki je bil že tedaj prenobog za tatu in prosjaka.

Na lahko živeti od tuje lastnine ter prosjačiti »bogajime«, ni bilo mogoče, moral sem misliti poleg dušepastirskega poklica na kako drugo opravilo. Kot remšniški kaplan sem mnogo slikal ter popravljaj stare svetniške kipe in oltarje. S postranskim zaslužkom pleskarja sem izhajal vsaj za silo!

Tako bolj v trdo jesen l. 1912 sem se pogodil z župnikom iz Dravske doline, da mu bom prenovil veliki oltar.

V istem času, ko sem bil jaz zaposlen s pozlatareškim delom pri oltarju, je popravljaj in ugaševal izdelovatelj godal orglje. Ta strokovnjak je bil zagrižen socialdemokrat in je branil tudi meni delo po šesti uri. Po »fajeramtu«, kakor se je izražal pokoj tovariš, v krenila v krčmo, kjer sem poslušal o kormo ter brez ugovora socialdemokratski evangelij o proletarskih pravicah in nebesih.

Za te moje sestanke z graditeljem orgelj je zvedel čemošnji g. nadučitelj, ki je opravljal poleg šolnikovanja službo organista. Očital mi je resno, da socialdemokratski nauki niso zame in naj hodim rajši z njim v gostilno k Pepci in Ančki, socialista naj pustim na miru.

Gospod nadučitelj, ki je bil šaljivec ter hudomuš, me je potegnil odslej z oltarja že proti pol šest uri, da nisem padel v roke socialistu.

Zaroka.

Nečega večera sva zopet zavila s starim šolnikom k Pepci in Ančki. Prijatelj je bil takrat izvanredno razigrane volje, je tleskal z rokama po kolenah in se smejal, češ:

»Hec je le na tem ljubem svetul! Več, stara Špiclja, ki ima 75 let, je pokopala že dva moža, se namerava se-

daj močiti v tretje. Potegniva babnico, da se jej bo smejala cela fara, morda jo sreča pamet in bo ostala vdovica.«

Tako je govoril šolnik in mi šepetal svoj načrt polglasno na uho, da ga nista čuli sestri krčmarici. Priklimal sem prigravarjanju, gospod je napisal par vrstic in jih oddal Pepci, naj jih izroči nevesti Špiclji, ki je bivala nekaj streljajev proč od krčme.

Nisva čakala dolgo na odgovor. Odpri so se vrata, vstopila je po zadrlu nadučitelja 75 let stara nevesta — stara Špiclja. Premikala se je na dolgih nogah, kretala s kratkim gornjim životom, bila še primeroma za starko prikupljivega obraza, glavo pa ovito s svilenim »šalom«, ki jej je zakrival čisto bele lase. Kazil jo je le visoko potegnjeno — starikav glas, ki mi je dražil uho, kakor bi moral poslušati pilenje tanke žage.

Nadučitelj in Špiclja sta se pozdravila iskreno kot stara pobratima; mene je tovariš predstavil kot v trgovski stroki izveščanega in bogatejšo nevesto željnega strokovnjaka, kateremu se šele odpirata življenje in — bogastvo.

Po običajnem prvem pozdravu in predstavi smo sedli. Špiclja je naročila liter vina in zložila svoje dolge noge pod stol, ravno nasproti gospodu šolniku.

Začel je pogovor Špicljin pobratim in brenkil po izmenjanih frazah o zdravju na strune tretje ženitve, katere je ubirala tedaj najina gostiteljica. Postal je čisto resnega mnjenja, da je njen tretji zaročenec veliko prestar, ne bo imela nič od njega, še preživela ga bo, ker je bolehal in tudi vdovec.

Špiclja je pritrdjevala s priklimavanjem prijateljevim pomislekom in ošvlgayala tako po strani z zvedavimi pogledi mene, ki sem sedel z desnico podprte glave na drugem koncu mize, kakor bi me ne zanimali njuni pogovori. Moral sem prijati stari po zunanosti, ker mi je mežikala z očmi, že parkrat zinila, da bi me nagovorila, a jo je zmotil vedno ter prekinil kakor mešetar zgovorni šolnik.

Trkali in pili smo na friško zdravje in med tem opravičilo se je zamudil moj spremljevalec z jezikom toliko, da mu je utegnila izmakniti besedo nevesta Špiclja, ki me je vprašala v ženski radovednosti:

»Kaj pa Vi mladi gospod, se nič ne zanimate za ženski spol?«

Mesto mene je odgovoril šolnik na dolgo, da sem prišel k njemu na obisk baš radi tega, da začnem trgovino v tem kraju in se oženim.

Špiclja je uščipnil črv radovednosti še bolj v živo, zasadila je v mene svoj pogled, pomaknila svoj stol bliže, se me dotaknila na rahlo z roko in menila: »Mlad ste še, gospod, lahko boste dobili petično nevesto.«

Na to pripombo je pljusnil šolnik kar na sredino tolmuna, pobožal Špicljo rahlo po licu in jej prigovarjal:

»Erna, Erna, sem ti že povedal, da si pokopala dva stara moža in boš preživela še tretjega, ako ne boš poslušnila mene, ki sem ti star prijatelj, da — pobratim. Ti si vzemi mladega moža, ki bo za delo in bo stregel on tebi, ne pa ti njemu. Udovec je vsak siten, zdaj ga zbada ter ščiplje tu, zdaj tam. S takim sitnežem nimajo uboge žene nikdar miru, o kakem veselju niti ne govorim.«

Šolnik je poplaknil svoj nasvet iz polne kupice, niti nasmehnil se mi ni utegnil, že se ga je oprijela nevesta z vprašanjem:

»Čuj, Jakob, kje naj dobim »mlajšega?«

»O, si ti presneto kratkovidna«, je odgovarjal prijatelj, »kaj misliš, da sem postal po tebe radi tega, da bom govoril s teboj o starih dedih, ki so za pod grudo in ne za pred oltar! Kot star prijatelj in pobratim sem ti kar pripeljal seboj mlado čednega moža, ki te bo nosil na rokah, samo, če ga vzameš.« Od začudenja in presenečenja je zinila Špiclja na široko, se bližala s stolom vred še bližje meni in izvršnila radostno vprašanje:

»Jakob, prijatelj, ali misliš resno?«

»Sina in hčer sem oženil, pa bi bril norce iz pobratimke. Nocoj napravimo, pa bo! Z ono starino, ki bi rad pobral denar in tebe, bom razdri že jaz!«

Špiclja je sedela čisto tik mene, me božala s pogledi in čakala v nestrpnosti na moj pokin ali odkin.

Ta položaj je zapazil starešina, me sunil pod mizo z nogo, mi potrenil z očesom ter me takorekoč prisilil k lažipriganju:

»Gospa Erna, jaz sem pripravljen, saj gospod nadučitelj vas je povabil na sestanek na mojo prošnjo.« Pogodil sem staro v živo. Krog vratu me je objela in mi pošepnila zagotovilo ljubezni:

»Oh, kako te imam rada!«

Nadučitelj je naročil liter kuhanega za zaroko, prigrizek in čisto za na konec punč.

Na prijateljev predlog sem se moral bratiti z zaročenko, ki se ni ganila celi večer niti za trenutek od mene.

Šolnik je govoril napitnico za napitnico, pel, juckal, kakor bi bil mojih let, in ne že dobrih 60.

Med obilno pivajo mrzlo in kuhano, okusnim prigrizkom, napitnicami, petjem ter šalami smo določili in sklenili, da posetiva jutri z g. nadučiteljem zaročenko na njenem domu, kjer bomo uredili v očigled poroki črno na belem moje in nevestine medsebojne denarne zadeve.

Obhajali smo zaroko do polnoči. Špiclja se je zahvalila za dejansko hvaležnost šolniku med solzami in plačala celo ceho.

Vlogi ženina in starešine sva igrala tako dobro, da se stari avši niti sanjalo ni, da gre za šalo in ne za istino.

Pri slovesu sva še prošila od smeha pokajoči Pepco in Ančko, naj bosta tiho vsaj nekaj dni in adije Špiclja.

ki me je še enkrat objela krog vratu, predno sva se ločila v zaročni noči.

Po zaroki.

Na povratku se je smejal šolnik, da ga je začel mučiti radi preobilice radosti kašelj. Kašljajočega sem ostavil na cesti in odbrzel v župnišče k počitku.

Spal sem dobro in niti sanjalo se mi ni o nevesti.

Iz spanja me je prebudil Špicljin visokopotegnjeno glas, ki je kričavo in kregajoče razdiral snočejšnje zaroko pred župnikom. Psovala je starega šolnika z oslom, mene pa zmerjala s falotom in prisegala obračun z obema pred sodiščem v Mariboru.

Župnik je miril pobesnelo babnico, češ, da je vse nedolžna šala, kateri pristojna smeh, ne pa jeza ter obračun pred sodnim stolom! Za tolažilne besede je moral požreti še on, da ni nič boljši kakor midva potepuha in odšla jel!

Župnik se je smejal celi šaloigri, da so mu zalivale solze oči in mi odločno zatrjeval, da prismojena babnica ne bo tožila, ker se ji bo poleglo prvo razburjenje. Istega mnjenja je bil tudi šolnik in odmahal sem po končanem delu čisto pomirjen na Remšnik. O, ti liki morje globoka ženska maščevalnost! Kake tri tedne po razdrti zaroki sem prejel od mariborskega sodišča obvestilo, da sem pozvan na obračun radi pregreška zoper varnost časti.

Sedaj sem jo imel to lažizaroko, ki mi je obetala zaročni prstan iz ust sodnika. Remšniški pravdarji in marnberški žandarji, ki so imeli večkrat posla s kazenskimi paragrafi, so mi zagotavljali, da bom oproščen in bo imela babura poleg sramote in posmeha še — stroške.

Od sodišča določenega predpoldne sva se srečala z mojim starešinom — šolnikom pred vhodom v mariborsko sodno palačo, kjer sva iskala po hodnikih sobno številko 15.

Točno ob pol 10. uri je pozval zapisnikar naju oba obtoženca v razpravno dvorano št. 15. Špiclja in njen zastopnik, eden od najbolj zagriženih mariborskih nemškutarskih advokatov, sta že sedela vsak na svojem prostoru.

Poleg sodnika, zapisnikarja, naju obeh obtožencev, odvetnika ter Špiclje je sedel v posebni klopi še en gospod, ki je imel pred seboj papir in držal svinčnik v roki. Že bolj star sodnik, nemškega prepričanja, nam je naznanil pred začetkom razprave, da je prečital akt ovadbe, a se še lahko poravnamo na ta ali oni način.

Midva s šolnikom bi se bila pobotala pod vsakimi pogoji, celo Špicljin zastopnik je bil za poravnavo s preklicom v listih, a varana zaročenka je zahtevala za naju oba sodnijsko pravomočno kazni in žigosanje obeh smešiteljev in žaljivcev v »Marburger Zeitung«.

S poravnavo ni bilo torej nič in sodnik je pričel s smehljajočim čitanjem obtožnice razpravo. Mene se je dolžilo pregreška zoper varnost časti, ker sem izpostavil gospo Erno Špicelj v javnem lokalu smešenju s tem, da sem hlinil zaročenca in mi je ona verjela, ker sem zatajil svoj stan ter poklic s civilno obleko. G. nadučitelj se je pregrešil zoper varnost časti, ker je tekom razgovora pri Pepci in Ančki ter pred slovesom iz gostilne po zaroki očital Erni Špicelj, da je stara škailja s 75 leti, ki pravzaprav ne zasluži tako mladega moža. Uradno potrjeni krstni list gospe Erne Špicelj svedoč, da je stara še le 72 let in ne 75, kakor jo je hotel obtoženec vedoma zasmehovati v javnem lokalu.

Razprava je bila kratka, ker sva priznala obdolženca dejanje in se zagovarjala brez advokata, češ, da gre za nedolžno šalo. Sodnik je še vprašal tožiteljico, ali je vedela, da bi jaz znal biti kaplan. Špiclja je pogledala mene skesanega obtoženca katje sovražno in odgovorila:

»Gospod sodnik, tale gospod se mi je zde skraja premlad za trgovca, a da bi bil duhovnik, o tem se mi niti sanjalo ni, dokler ga nista že ono noč razkrinkali Pepca ter Ančka.«

Sodnik je vzel v roke one črne bukve, kjer so za beležene sodne nagrade za pregreške zoper varnost časti. Nekaj je listal po knjigi, obrnil prvo stran, male čital, si pokril sodno kapo, naju pozval, naj vstaneva in odmeril meni v imenu že rajnega Veličanstva 20 kron kazni in plačilo stroškov; g. nadučitelja je oprostil, ker očitek preveč na visoko vzete starosti ni žaljiv in torej tudi ne kaznjiv.

Sodnik me je še vprašal, če se bom pritožil. Bil sem tako zmeden, da sem mesto pokimal — odkimal in zapadel kazni.

Špiclja naju je hotela še ozmerjati po razglasu obsodbe, a jo je iztiščal pri durih njen zagovornik. Oni, tedaj meni neznan gospod v klopi, se mi je smejal pri odhodu in videl sem, da je popisal o obtožnici in poteču razprave kar celo polo.

Šolnik je bil vesel, ker je odfrčal brez kazni in mi je obljubil, da bo plačal on polovico kazni ter stroškov, kar je tudi storil.

Kaj je to 20 kron radi dobro posrečene šale; moja zaroko je prinesla »Marburgerica« kar v celih stolpcih na dolgo in pod debelo tiskanim zaglavjem: »Mlad kaplan in stara nevesta.«

Ne vem; komu se je smejala javnost bolj: meni ali — maščevalni Špiclji.

Pozabil sem na sodno kazni, pozabil na objavo moje prve in zadnje zaroke v časniku, prismočila mi je radi nedolžne šale roka usode še tretji udarec pokore.

Ko so prejeli gospodje pri škofiji naznanilo moje obsodbe in čitali o moji nedovoljeni zaroki v »Marburgerici«, so me pozvali v Maribor na odgovor.

Rajni proš me je žehal. Ze tudi blagopokojni gospod stolni dekan se je pri proštem poduku za moje pobiljanje v bodočnosti tako smejal, da niti zabeležiti.